Nagyvárad, 1900. VI. évfolyam 97. szám. Szombat, április 28.

Előfizetési árak:
A kiadóhivatalban átvéve:
Egész évre . . 16 kor. — fill.
Negyedévre . . 4 » — »
Helyben házhoz hordva:
Egész évre . . 20 kor. — fill.
Negyedévre . . 5 » — »
Vidékre postán szállítva:
Egész évre . 24 kor. — fill.
Negyedévre . 6 » — »

TISZÁNTÚL

POLITIKAI NAPILAP.

Megjelenik minden nap a hétfőn és ünnep utáni napok kivételével.
Szerkesztőség és kiadóhivatal: Apácza u. 3. sz.
A szerkesztőség kéziratok visszaadására vagy megőrzésére nem vállalkozik.
Előfizetések és hirdetések a kiadóhivatalhoz intézendők.
Egyes szám ára 8 fill.

NAGYVARAD, április 27.

Mozgalom a honi ipar érdekében.

Ha meghízik a koldus, fog egy vézna éhes gyermeket és azt küldi koldulni. Az igy szerzett pénzt aztán zsebre vágja, legfeljebb néha juttat a gyereknek belőle, ki tovább is ragaszkodik hozzá, mert azt hiszi az oda dobott garasról, hogy ime, ez a jól táplált bácsi az ő egyedüli gondviselője.

Ilyenféle helyzetben van a kisipar a gyáriparral szemben. Volt valaha szegény ember a gyáripar is, de régen volt már az, azóta meghízott. Hanem a refakciók és prémiumok alamizsna filléreihez ugy hozzá szokott, hogy nem tud lemondani róla. Elő fogja hát a kisipart, ezt a vézna, kiéhezett árvát és ennek a nevében kér, de az alamizsnát rendesen ő kaparintja zsebre, legfeljebb morzsák jutnak a kisiparnak.

Igy áll a dolog a vasuti kedvezmények, a kiviteli prémiumok, vámleszámolások stb. ügyében, melyből alig jut valami a kisiparnak, bár az ipar fellendülése érdekében adatnak.

Most végre ugy látszik, hogy maga a kisipar jut végre valamihez.

Az ipari statisztikák behozatala ugyan még mindig a gyáripar érdeke, a külföldi piaczszerzés csak annyiban érdekli a kisipart, mert igy belföldön kisebb lesz a konkurrenczia a tőkével, de már a munkásbiztositás és ingyenes munkaközvetités, valamint annak kijelentése, hogy a kisipar érdekeit istápolni állami kötelesség, ez már a kisipar igazi hasznára való.

Szó sincs róla, hogy mindezt örömmel hallottuk a Széll miniszterium programmjában. A kereskedelem- és a földmivelésügyi miniszterek jártak-keltek is az országban, ami nem volt eddig szokás, de valami kézzelfogható nem igen történt a kisipar érdekében.

Nemrégiben a hazafiui felbuzdulástól vártunk valami jót. Hangzott a jelszó, hogy pártoljuk a honi ipart, de nem igen ismerjük azt a helyet, ahol ez a szép jelszó a praxisba is átment volna.

Igaz, hogy a helyi vállalatoknál a helyi ipart igyekeznek érvényre juttatni, de ebben is több a látszat mint a való, több a kisiparos munkája, mint a haszna. Az ilyenféle nagy vállalatokat nagyvállalkozók kapják, kik amit az ajánlatnál elengedtek, azt majd mindig az alkalmazott iparos dijazásánál egyenlitik ki — saját hasznukra.

Pedig tény az, hogy a nagytőkés és gyáros maga lábán is meg tud élni kedvezmények nélkül is, a kisipar pedig egyrészt az ő tőkéjük nyomása miatt nem tud érvényesülni, másrészt, ha kisiparra szorul a nagy, azon szükségleteit sem itt elégiti ki, hanem külföldön.

Érdekes képet vázol erre vonatkozólag egy fővárosi iparos levele, melyet egy budapesti laphoz intézett.

A tények, melyekről e levél hirt ad, igen elszomoritók. Ime a levél egyik passzusa:

— Hiába beszélnek nap-nap után a magyar ipar pártolásáról, mikor azok, a kiknek feladatuk volna az iparpártolási mozgalmat vezetni és a kik épen hazai iparpártolás révén gazdagodtak meg, kijátszszák az egész mozgalmat és ma is a legnagyobb flegmával százezreket visznek Bécsbe olyan czikkekért, melyeket itthon éppen olyan jól megkaphatnak. Rámutatok egy konkrét példára. Egy a Józsefvárosban lakó nagyiparos, a ki egy hazai iparczikkel milliókat szerzett, az ugynevezett mágnásnegyedben palotát épitett kizárólag saját használatára és ezt 120.000 forint, mond 240.000 korona költséggel bebutorozta. Az egész berendezést az utolsó szálig Bécsből hozatta és az egész óriási összegből a hazai iparnak egyetlen fillér sem jutott.

A másik eset: A közeli napokban két dúsgazdag család sarja házasságra lépett. A férfi szintén részese *egy magyar vállalatnak*, mely a külföldtől nem sokat várhat; egészen *a hazai közönségre szorul* és ebből szerzett a vállalat milliókat, mik nélkül a menyasszony családja sem szükölködik. A lakásuk berendezését 80.000 forint, mondd 160.000 korona költséggel Bécsben szerezték be és az egész násznép a lakadalmi ruhákat Bécsben varratta. Az egyik násznagy 400 koronát fizetett egy bécsi szabónak egy frakköltönyért. A női ruhákért mesés, egyikért-másikért több ezer koronát fizettek.

Főleg ez a két eset érdekes, mert polgárokról, hazafias jelszavak alatt meggazdagodott polgárokról van szó.

A „TISZÁNTÚL“ TÁRCZÁJA.

A nezsideri templom tornya.

(Manőver-epizód.)

Söhnstorff Alfréd után: **Idem.**

(Vége.)

Velős, rövid szavak szárnyán jut el a parancs a dandártesthez, minden szó olyan mint egy-egy telegramm, mely egy szótaggal sem mond többet vagy kevesebbet, mint a menynyit kel.

A nyalka Miklós-huszárok gyönyörüen hajtják végre a kibontakozást.

Par pillanatig elborul a világ a kavarodó lovasoktól, de csakhamar mint egy felhő mögül kibukkannak a sötét kéket mutató hosszu hadsorok, fel és alá hömpölyögve, mint egy megáradt folyam, prüszkölve és düöörögve, csillogva-villogva, nagy fegyvercsörtetés közt láva módára árasztva el a terepet. A sok ezer lópatkó által felvert rettenetes porfelhő utána uszik a huszároknak. A hátrább jövő hadsorokban nem volt képes a maga elé tartott tenyeret möglátni az ember szeme.

— Utirány a nezsideri templom tornya! — kiáltja el magát a vezető eskadron őrnagya, mely a Miklós-huszárok mellett menetelt baloldalt.

Majd kiugrat trombitásával a sorokból.

— Utirány a nezsideri templom tornya! — harsogtatja ujra a svadron feje idegesen a vezényszót az első szakasz parancsnoka felé, a ki feltartott kardjával jelzi, hogy megértette a jelt és lován kissé hátrahuzódva nekivág az orra előtt hullámzó szürke portömegnek.

No persze, ha csak egy ember is akadna a sokaságban, a kinek sejtelme volna arról, merre eshet az a templomtorony.

— Önkéntes Balogh! Csataőrszemre! Utirány a nezsideri templom tornya! — dörmögi bosszusan a tiszt a front megett és hanyagul int bele a vigasztalan porsivatagba, melynek mindnyájan nekivágnak.

Onkéntes Balogh leleményes ficzkó. Igazi fia a nagy magyar rónáknak, a kiben igen sok a természetes ész.

— A 4. szakasz őrjárata utánam! — vezényli marcziális hangon és sarkon fordulva találomra nekivág az utnak balra. Előtte zudul előre a zsibongó, zakatoló, prüszkölő tömege állatnak-embernek.

Világosan áthallatszik hozzá az ágyutelepek mozdonyozása, hallja a rohamra hivó trombita hangot, az attakot, hallja a lovaskapitány hangját, amint bömböli: »Vigyázz! Steinbruch jobbra. Balra tarts!« De még mindig nincs fogalma arról, merre feküdhet s merre eshet tőle Nezsider. Végre megtisztul előtte egy pillanatra a tér s egy kis kilátást nyer. Egy torony tünik fel előtte, mely egy távoli völgyből meredezik elő.

— Vajjon ez volna Nezsider? — kérdezi Balogh huszárjaitól.

A marczona legények némán vonogatják a válaikat, mert Sopron vidékéről valók mind és még nem jártak soha ezen a vidéken. Egy pillanatnyi kinos csend és bizonytalanság.

Most valaki Parndorf felé mutat és megszólal: »Ott a'!« De megint nem látszik egyéb egy hatalmas porfellegnél, melyet itt-ott fegyvervillogás szakit meg. A sötét tömeg pedig mindjobban közeledik. Balogh erre vissza rántja zabkenyerének javát már megevett Pegázusa zabláját s a döntő pillanatban eléri a diviziót.

— Ellenséges lovasság a torony előtt! — jelenti teli tüdővel őrnagyának.

— Micsoda torony előtt? — kérdi az őrnagy.

— Amoda ni! — mutatja Balogh.

Az őrnagy mint a villám a sereg szárnyán terem.

— Balra kanyarodj! Indulj!

A szakaszok uj arczélbe sorakoznak. Most ujra hangzik a vezényszó.

— Attak! . . . Galopp! . . .

Már csak 200 lépésre vannak egymástól az ellenfelek . . . Majd csak 100 lépés a távolság! No most, most! Mindjárt összecsapnak. Vad zürzavar támad: lovak zuhanása, fegyver csörrenés, káromkodás, átkozódás. A legények teste csak ugy reszket a nagy megerőltetéstől és izgalomtól.

A vezérek kardjai megsuhannak a levegőben: »Halt! Állj!« A lovak pár méterrel előre csusznak még a sima tallón s nem tudnak

Tessék tehát magyar iparpártolásról beszélni, mikor még azok is, a kik speciális magyar vállalatokból gazdagodnak meg, ime, külföldön szerzik be szükségleteiket.

Mit fognak határozni a vasárnap gyülésező kereskedők és iparosok, mit fognak kitalálni erre nézve, hogyan lehetne a gazdag embereket rábirni, hogy pénzükkel, szükségleteik kielégitésénél a magyar ipart pártolják, — azt nem tudjuk, pedig itt a dolog praktikuma, mert a szegény embernek ugy sem telik külföldi iparpártolásra.

Valami erélyesebb intézkedést kellene provokálni a kormánytól. Amint vannak malmok, melyek csak exporte dolgozhatnak, ugy olyan helyeken, hol virágzó kisipar van, csak ugy lenne szabad gyártelep létesitését megengedni, ha termékeivel a helyi forgalomba nem avatkozik, sőt egészen az exportra kellene szoritani.

Minden esetre első sorban az iparos elemnek kell gondoskodnia saját modus vivendijéről, mely hazafias érdek lévén, a sajtó részéről mindenkor a legbuzgóbb támogatással fog találkozni.

A régi politikával pedig, mely a kis ipar nevében kér, a nagy iparnak ad, fel kell már egyszer hagyni. A koldus vezető elég hizott már, jusson a fillér az igazi elnyomorodottnak.

Magyar ipar első sorban a mühelyekben van, ezt ne felejtsük, mert gyáraink majd mind idegen faj s idegen tőke birtokai.

Pártoljuk a magyar ipart annyi, mint pártoljuk a kis ipart.

P—y.

Ugron Gábor összeférhetlenségi ügyét

— amint a P. H. illetékes forrásból értesül — *május hó elején veszi érdemleges tárgyalás alá a képviselőház összeférhetetlenségi bizottsága.* Némileg késlelteti a tárgyalást az a körülmény, hogy még nincsenek a bizottság kezei között az összes okmányok, amelyeknek beszerzését elhatározták volt. Ez okból *Olay* Lajos képviselő, az összeférhetlenségi eset egyik bejelentője, kettős kérést intézett a bizottság elnökségéhez. Az egyik az volt, hogy miután a bejelentés nem csupán a zabszállitás, hanem Ugronnak a kormánynyal kötött többi ügyletei alapján is történt, kérjék föl a hadügyminisztert azoknak az okmányoknak a beküldésére is, amelyek Ugronnak a hadsereg számára történt egyéb szállitásaira vonatkoznak. Olay másik kérése az, hogy a mult delegáczió hadügyi bizottsága élelmezési albizottságának volt elnökétől, *Lukács* Antal főrendiházi tagtól szerezzék be Ugronnak az albizottság elé terjesztett bizalmi jellegü határozati javaslatát. Az összeférhetetlenségi bizottság elnöke *mind a két kérésnek eleget tett.* Ma ment el a miniszterelnökséghez a hadügyminiszteriumtól még bekérendő okmányokra vonatkozó átirata; Lukács Antaltól pedig — mint halljuk — már meg is kapta a bizottság elnöke a választ az Ugron-féle határozati javaslat megküldését kérő levelére.

—

Gróf Tisza István a főrendiházban.

A *H—k* irja: Gróf Tisza István lépéseket tett, hogy főrendiházi jogosultsága elismertessék. Politikai körökben a grófnak ezt a lépését egyrészt a választásoktól, másrészt a főrendiház agrár- és szociálpolitikai vitájával hozzák összeköttetésbe.

—

Az elkopott programm.

Reiter János m.-óvári volt nemzeti-párti jelenleg m.-óvári képviselőt az 1896-iki választás alkalmával megválasztották M.-Óvárott ismét óriási szótöbbséggel daczára a hivatalos pressziónak, mert programmbeszédében kijelentette, hogy *hive a revizionak.* A mult év husvétján a kerület székhelyén tartott beszámolójában már Reiter János említést sem tett a revizióról, a napokban tartott beszámolójában pedig már egészen ellentétes álláspontra helyezkedett s kijelentette, hogy a Széll-féle liberálizmust vallja. »Reiter Jánost — irja a *D. H.* — a m.-óvári kerület a revizió alapján választotta meg. Ő meggyőződését változtatta, a kerület pedig megtartotta. Egyéb kommentár egyelőre fölösleges«.

A jövő közigazgatása.

Nagyvárad, április 27.

Megboldogult Grünwald Béla óta még mindenki beleőszült a magyar közigazgatás javitásába, mert egyrészt csak a negacció mutogatására szoritkoztak, másrészt meg ezt a százados, a nemzet életével örökre összeforradt intézményt gyökerestől akarták fölforgatni. Voltak azután olyan államférfiaink is, a kik dehogy is akarták a magyar közigazgatás javitását, mikor annak hibái olyan jelesül szolgálták a kortes politikájukat és minden egyebet.

Igy hozta létre például Tisza Kálmán a kortes közigazgatást, a melyet az uj aéra azután azzal ölt ki, hogy megtiltotta a közigazgatás férfiainak a politikai pártok vezetésében a részvételt. Körülbelől ettől az időtől jött létre az az elv e téren, mely már széltében elterjedt, hogy a meglevő közigazgatást ne reformálva forgassuk föl, hanem az egyes hibák javitása által reformáljuk.

Ennek az iránynak hódol *Széll* Kálmán miniszterelnök is. A minap nála járt küldöttségnek ugyanis azt a kijelentést tette, hogy készül a gyökeres reform tervezete is, de addig is részenkint hiszi, hogy javitható a jelen rendszer mellett is a közigazgatás. A részenkénti javitás terve ugy látszik, hogy komoly. A kortes közigazgatás ellen most már tesz az uj kinevezett államtitkár, Széll Kálmán pedig azon lesz, hogy a közigazgatási ágazatok munkáját egyszerüsitse.

Ha megkérdezünk erre az egyszerüsitésre nézve a közigazgatás terén prakticze foglalkozó egyéniséget, már előre is tisztában lehetünk a feleletével. Egyszerüsitse a kegyelmes ur mindenek előtt a miniszteriumok ügyvitelét és a többi bizony megjön magától. A bonyodalmat, a nehézkességet, a sok irodai teendőt igen nagy részben a temérdek miniszteri utasitások és

---

egyszerre megállani. Az ellenséges csapatok parancsnokai kardjukkal tisztelegve köszöntik egymást. A tisztek átneveztgélnek egymáshoz. A legénység büszkén egyenesedik ki a nyeregben. Hogyne! Ők is ott voltak a tusában s együtt fáradtak a többivel. Hosszas, éles hangu kürtszó rezdül végig a terhes levegőn. Sorról-sorra, szakaszról-szakaszra hangzik: »Hapták! Pihenj!«

Kecses vadászkalobban lovagol végig a divizió parancsnoka nagy kiséretével a hadrendek előtt. Ezerszeres reflexekben villog a megtört napsugár a katonai egyenruhák dus aranyzsinórzatán, a hadi diszbe öltözött, érdemrendektől tarkálló tábornok alakján, a vezérkar és nyargoncztisztek széles vállszallagján. S a napsütött, őszhaju tábornok száraz arczából egy pár élénk tekintetü, jóságos kifejezésü szem villog elő, mely megelégedetten és barátságosan siklik el a porlepett svadronok felett. A balszárnyon álló döntnök, ki fehér karszallagot visel, előterjeszti birálatát, a mi a beállott helyzetet illeti:

A dél felől jövő dragonyosok egy skadronnal vannak többen az ellenségnél. A Hadikhuszárok diviziójának azonban az az előnyük volt felettük, hogy sokkal gyorsabban bontakoztak ki és a hegyen le is attakirozhattak. Ennélfogva azt hiszem, hogy a Montenuovo-dragonyosok támadása határozottan visszavertnek tekinthető.

— Nincs szándékomban felülbirálni a döntnök ur itéletét — szólt sugárzó arczczal a tábornok, ámbár a valódi harcz esélyei kiszámithatlanok. Csupán azt konstatálom itt örömmel, hogy mind a két fél hadrendének magatartása egészen korrekt és harczszerü, az előnyomulás és kifejlődés is teljesen nyugodt volt és a mennyiben a por nem képezett akadályt, mindenütt a kivánt rendben ment végbe. Köszönet uraim fáradozásukért. Igazán nagyszerü látványosság volt! Egyébiránt ki volt az az altiszt, a ki még idejében hirt adott seregének a Parndorf felől közelgő ellenségről?

Megszólalt önérzetesen a kapitány:

— Önkéntes Balogh lépjen elő!

Ő Excellencziájának kedvencz szokása szóba állni a kis emberekkel. Ennek a leereszkedő fraternizálásnak az volt a czélja, hogy megmutassa, miszerint sokszor ismeretlen közemberekre is mily nagy felelősség háramlik s mily nagy részük van néha nekik is a kivivott sikerben és dicsőségben.

— Mondja csak Balogh, hogyan szólt a maga megbizása?

— Csataőrszem . . ! Utirány a nezsideri templom tornya!

A vezérkari tisztek arczán gyenge mosoly fut végig, a mint a katonai térképbe tekintenek.

— S maga ezt a falut tartja Nezsidernek? — Kérdi a nagy ur kedélyesen Parndorf felé mutatva.

— Mit tudom én Excellencziás uram?! Jó darabig, egy tenyérnyi folt nem sok, de annyit se láttam a világból ettől az átkozott portól, mely mindent elnyelt. Egyszer csak megpillantok egy tornyot s ugyanakkor az ellenséget. Ebadta! — gondolom magamban — most már nem tapogatózunk tovább. Nezsider vagy más falu . . . Mindegy! A hol az ellenség: »*ott előre.*«

— Helyes fiam! Nagyon jól van! — Bólintgat a beszédre a generális és elforditja lovát a fenegyerektől.

*

A nézők tábora mozgolódni kezd. Az előrelátóbb fele kereket old, hogy a gyorsan közelgő porfelhő elől elmeneküljön, a másik rész azonban fenékig akarja üriteni az élvezet kelyhét és veszteg marad, hogy a marsfiak elvonulását is végig nézve.

— No, mit mondtam Ilona? — Kérdezi a fiatal férj feleségét, a vezérkar felé kanyarodva kocsijával, ugy hogy a katonai szakértők és nagy fejüek egész jól meghallhatták kritikáját: — Nem jól mondtam, hogy a ló hátán nincsen szó tudományról? Ugy-e hogy igazat mondott az én öreg jó ezredesem: »A hol az ellenség, ott előre!«

— Helyes a beszéd — jegyzi meg nevetve a fiatal kapitány — s a mellett még a viztől is megszabadultak az ellenfelek, mert most már csakugyan lefuvatnak.

— Persze, hogy le! De fogadjunk barátom, hogy még ma mindnyájan megkóstolják, hogy hideg-e a viz, vagy meleg?

— Ugyan mi végre kóstolnák már? — kérdezi Ilona tudatlanul.

— Ej-ej! Hát csak azért, mert nagyon meleg van, lelkem!

rendeletek okozzák. Ha ezeken kevesbiteni lehetne, minden meg fog változni a közigazgatás előnyére.

Azt mondja továbbá a kegyelmes ur, hogy tisztviselőket is nevelni kell. Helyes, de még itt is van egy sokkal elsőbbrendü feladat. Teremtse meg először a kegyelmes ur a tisztviselői pályát és akkor fog arra olyan férfiakat is kapni, a kik a tisztviselő feladatát nem fogják nézni olyan foglalkozásnak, a melylyel az időt hasznosan és előkelően el lehet tölteni.

Hogy milyennek akarja különben a miniszter a jövő közigazgatását, arra nézve fölvilágositást nyujtott abban a feleletben, a melyet Temesvármegye nála tisztelgő küldöttsége előtt tett.

Amióta én az adminisztrációját ez országnak ismerem, — pedig ismerem — foglalkoztam ez ország adminisztrációjával különböző időkben, különböző minőségben — mindig azt vallottam, *hogy mással, mint az állami közigazgatásnak rendszerével* és okosan alkalmazott rendszerével ezt az országot jól, becsületesen és gyorsan adminisztrálni nem lehet. Pedig a jó adminisztrácziő kellékeinek ezek a czéljai lebegnek előttem. Mert jó tisztikart kell nevelnünk, jó, állandó tisztikart kell biztositanunk és azt *csak az állami közigazgatással* érhetjük el. És biztositani kell a magyar nemzeti állam egységes fejlődését is, amit megint csak az állami adminisztráczióval érhetünk el. De már most nem azt állitom, hogy minden intézményt el kell sepernünk, ami az állami adminisztrácziókon kivül esik. Isten ments meg! Az az ország, amely alapjában olyan becses intézménynyel bir, mely a mai szervezetében változatlanul meg nem állhat ugyan és az idők mai követelményeihez alkalmazandó és módositandó, *de megfelelő reform mellett életképes önkormányzati szerv*, a minő a magyar önkormányzat szervezete: nagy bünt követne el, ha ezt eltörülni iparkodnék. Nemcsak azért kell önkormányzat, mert a mai komplikált, fejlődő gazdasági, kulturális és adminisztraczionális teendőket lehetetlen volna a czentrumból mind elintézni és azokat helyben kell elintézni; nemcsak ezért kell önkormányzat, hanem azért is, mert az önkormányzatnak ellenőrző hivatása van ott, ahová a központi hatalom kezelője, a miniszter nem láthat és az önkormányzatnak másik feladata: *a közszellem ébrentartása*, fejlesztése és erősitése is. Ezekért szükséges és nagyon is szükséges az önkormányzati intézményeket megszabaditani attól, ami nem sajátképpen hozzátartozó és *beilleszteni őket az állami közigazgatás rendszeréből folyó követelmények keretébe*. Fenn kell tartani ez okból azt, ami jó és üdvös, az állami adminisztrácziő és az állami tisztviselők rendszerének keretében és a mellett.

Már most, amit én e reform föladatának tartok, az az, hogy a közigazgatást *lehetőleg egyszerüsitsük*, mert az egyszerüsités a főfeltétele annak, hogy a közigazgatásunk jó és gyors legyen. A mi mai közigazgatásunk — és ez nem is lehet másképp, mert a historikus fejlődése ez az egész vonalon 30 év óta — egyike a legkomplikáltabbaknak egész Európában. Az irkafirkának és a felesleges munkának, az irásbeliség szuperfakcziójában vagyunk benne nyakig, itt is, künn is. A miniszteriumoktól kezdve le a községekig. Nem mehetek most bele a dolognak részleteibe, de egész tanulmányokat tudnék róla irni, milyen rengeteg voltára jöttem rá a *felesleges munkaszaporitásnak*; sejtettem ezt ezelőtt is; most, amióta a miniszteriumot vezetem, tudom.

De nemcsak a sajátképpeni politikai közigazgatásban van ez igy, hanem valamennyiben. Abban tüzöm ki a reform számára a feladat egyik részét, hogy amennyire csak lehet, közvetetlenné, egyszerübbé, gyorsabbá az adminisztrácziót és hiszem is, hogy ez a reform ezt a czélt meg fogja közeliteni.

De én tovább megyek. Én addig is, amig a *nagy közigazgatási* reform létesül, már a kezembe vettem egy akcziót és ez az, hogy addig is, amig a közigazgatási reform át fogja ölelni az összes közigazgatást, *lehetőleg egyszerüsitéseket* létesitsünk, még pedig a közigazgatásnak minden terén, *nemcsak a belügyi, hanem az összes közigazgatási ágazatokban is*, a miniszteriumtól le a községig, komprehenzive, összhangzásba hozva az egészet.

Villamos világitás Nagyváradon.

Közvilágitásunkra vonatkozólag közéletünk egyik ösmert férfiától vettük a következő czikket:

Nagyváradon a közvilágitás, — leszámitva a városnak azt az alig egyharmad részét, a hol gázvilágitás van, — nagyon őskori állapotokban leledzik.

A legtöbb utczán egy-két petróleum lámpa pislog, már tudniillik amikor van bennük petroleum s meggyujtják. Szeles időben még igy is sötét, mert eloltja a szél.

A szinház világitásához szükséges villamos erőt a vizvezetéki telepen felállitandó gépezet fogja szolgáltatni, de erre a czélra csak bizonyos időben, naponkint pár óráig lesznek ezek a gépek üzemben.

A miniszter által kiküldött szakértő főmérnök kijelentette, hogy a beszerzendő gépezet olyan rendszerü lesz, a mely esetleg a más czélra is képes villamos erőt előállitani, a szinházhoz szükséges villamáramon kivül.

Mivel a szinház világitása miatt a gépberendezés mielőbbi elkészitése szükséges, ezuttal azt elkészithetnék most a terv szerint, de czélszerü volna, ha a szakértők és a város illetékes férfiai már most gondolkoznának a felett, vajjon nem lehetne-e a vizvezetéknél berendezett telepet esetleg valamivel később akként módositani, hogy a gépek felhasználása által legalább a város egy része, villanynyal világittatnék.

A mostani petroleum világitás tarthatatlanságát már a városházán is belátták. Azt is kifejtették már szakemberek, hogy arra gondolni nem lehet, miszerint a gázvilágitást kiterjeszszük az egész városra. Kimutatták, hogy egyedül csak villamos fénynyel lehet a városnak most egyptomi sötétségben levő részét megvilágitani, mert ez a legolcsóbban és legkönnyebben vezethető, csak póznák kellenek s elkerülhető minden földmunka.

A szakférfiak tanulmánya kiterjedhetne arra, hogy miként lehetne a szinház részére berendezett gépeket némi költséggel módositani akként, hogy pl. Kálvária, Nagy és Kiskut; Lakatos-utczák és a Porond részére világitó villanyerőt szolgáltatna, azonkivül a Körözsön átvezetve, Velencze és Váralja utczáinak legalább egy részét szintén villanynyal világithatnánk.

A vizvezetéki teleptől a városig nem kellene a póznákra sem költeni, mert az utcza világitásra szolgáló villanyáramot bár külön sodronyon, de a már meglevő póznákon lehetne az utczákra bevezetni.

A költségek aligha állanák ennek utját, mert a mostani petroleum világitás is sok költségébe kerül a városnak s még sem érünk vele czélt, mert majdnem annyi a hasznuk ezeknek a lámpáknak, mintha nem is volnának.

Ha majd később a szinházhoz szükséges villamos erő szállitására más mód kinálkozik, ugy is fel kell adni azt, hogy a vizvezetéktől szállitsuk be a szükséges hajtóerőt. Ez a miniszter kiküldöttjének a határozott véleménye.

A fenti tervezet szerinti több kiadás, amit a város költene, akkor legalább nem menne kárba, hanem az egész telepet a város villamos világitására lehetne felhasználni.

Első sorban természetesen az alapos szakértők tanulmánya szükséges, hogy technikai akadály nem állja-e utját az eszme megvalósitásának. *(f. r.)*

UJDONSAGOK.

A királyváró Berlin.

— Saj. tud. távirata. —

Budapest, április 27.

Berlinből jelentik, hogy a több napi lázas munka után a város földiszitését elkészitették és most már Berlin minden kis porczikájában ragyogva ünnepi szinben várja *Ferencz József* király érkezését.

Természetesen legszebben föl van diszitve a város azon része, melyen át a bevonulás fog történni az állomástól a császári palotáig s ez az *Unter den Linden*. Mindjárt a brandenburgi kapunál emelkedik a monumentális diadal-kapu. Szélessége 30 méter, hosszasága 28 méter. Itt az érkező magyar királyt *Kirschner* főpolgármester fogja üdvözölni Berlin város nevében s egy hölgy pedig virágbokrétát fog átnyujtani. Ez a kettős üdvözlés *Vilmos* császár eszméje, mert a főpolgármester által összeállitott fogadási terv szerint a fejedelmi vendéget csak főpolgármester üdvözölte volna.

A bevonulás utvonala valóságos virágtengerben fog uszni. Néhány napja próbálták ki a városháza udvarán a diszitésül alkalmazandó virágok szinhatását. Virággal lesznek bevonva még a villamos lámpák oszlopai is. Ez is Vilmos császár eszméje, a ki különben az ünnepségek rendjében annak előnyére igen sokat változtatott a saját izlése szerint.

Királyunk *május hó 3-án* este fog Bécsből nagy kisérettel utra kelni s Berlinbe *május hó 4-én reggel* fog érkezni s megérkezése után azonnal fog végbe menni a diszbevonulás a császári palotába. A fejedelmi vendég *három napig*, május hó 4-én, 5 és 6-án fog ott tartózkodni s 6-án este fog visszaindulni Bécsbe, hova 7-én reggel érkezik meg. Ugy hirlik, hogy visszaérkezése után a Felség *Budapestre* fog jönni, a hol több napig fog tartózkodni. Ugyanezen hó 18-án a király *csapatszemlét* tart a Vérmezőn.

Május hó 6-án fog végbe menni a porosz trónörökös nagykorusitása, a ki akkor tölti be 18-ik életévét s nagykorusitása alkalmából többféle kitüntetés fogja érni. Igy királyunk a nagyváradi *Vilmos* huszárezred főhadnagyává nevezi ki, *Konstantinovics* orosz nagyherczeg a legmagasabb orosz renddel, a Szent András kék szalagos keresztjével ékesiti fel a nagykoru trónörököst. Ezekhez a magas kitüntetésekhez fog járulni a messze távolból a Vilmos huszárok üdvözlő sürgönye, melyet br. *Leonardi* ezredes fog küldeni a Vilmos huszárok uj hadnagyához.

Berlin, április 27. *Ferdinánd* román trónörökös a jövő hét közepén Berlinbe utazik, hogy a román királyt május 6-án a nagykorusitás ünnepélyén képviselje.

TAJÉKOZTATO.

Régészeti és történelmi muzeum (Schlauch-park) nyitva minden vasár- és ünnepnap d. e. 10 órától fél 1-ig és d. u. 3—5-ig 20 fillérért. Kedden és csütörtökön d. u. 3—5-ig 40 fillérért. Más időben 1 korona.

Aprilis 28. A Berettyó társulat kögyülése.
April 29. A tornakör versenye d. u. 6 órakor.
Május 6. A nőegylet közgyülése.
Május 19. Esküdtszéki tárgyalás.

—

* Az **amateur kiállitás**. Már csaknem egy hete van nyitva a nőegylet amateur kiállitása, megnézte már Nagyvárad csaknem minden intézete, a nagy közönség százával kereste föl, de még mindig tömegesen látogatják, a mi fényes bizonyiték a kiállitás sikere mellett, mely *vasárnap este fog bezárulni.* Érdekes meglepetés érte tegnap a kiállitás vezetőségét. Báró *Kapri* a jeles katona komponista, kinek zeneművei a nagyváradi sétahangversenyek egyik fővonzóerejét képezték, egyik gyönyörü keringőjét a »Sporen Klänge«-t ötven példányban elküldte özv. br. *Gerliczy* Felixnének a jótékony czélra való elárusitás végett. Ugyancsak e czélra *Némethy* Ferencz ügyvédjelölt 25 drb. fényképes levelezőlapot küldött. A zenemü darabja 2 koronáért, a képes levelezőlap 50 fillérért kapható még néhány példányban.

* **A váradi joghallgatók Debreczenben.** A nagyváradi joghallgatók közül már a tegnapi napon nyolczan átmentek Debreczenbe a diákkongresszusra, hol már tegnap este meg is volt az előértekezlet és az ismerkedési estély. Ma még vagy tiz joghallgató megy át a kongresszusra, ugy hogy váradiak körülbelül huszan lesznek. A váradiakkal együtt utazott tegnap a kolozsvári egyetem tizenöt kiküldöttje is. A kongresszuson körülbelől kétszáz felső iskolai hallgató vesz részt.

* A **Bazár épitése**. A szinház mellett épülő Bazár bérház munkálataival a vállalkozók gyorsan haladnak. Az épület északi része már annyira felépült, hogy a tetőzetet lehet rá rakni. A Bazárnak október 1-re teljesen készen kell lenni, hogy a bérlők a boltokba beköltözhessenek. A diszlet-raktár épitésével is annyira vannak már, hogy az alapfalak a föld szinéig elkészültek.

* **Kombinácziók a képviselőválasztásra**. Országszerte rebesgetik, hogy még ez évben megtörténnek az általános képviselőválasztások; más hirek szerint azonban ez évben nem, csak a jövő tavaszszal oszlatják fel a képviselőházat s rendelik el az uj választásokat. Az előkészületek ugyanis — ezen forrás szerint — még nincsenek olyan stádiumban, hogy ez évben megejthető lenne az általános választás. A választások esetére természetesen Biharmegyében is megszülettek a különböző kombinácziók. Ilyen kombinácziő az alábbi is, a mely igen erősen tartja magát. E szerint a magyar-csékei választókerület képviselőjét: *Fassie* Tódort kinevezik a nagyváradi Itélő-táblához birává, egyik nyugalomba lépő táblabiró helyett. A magyar-csékei mandátumot pedig *Szunyogh* Lóránd, anyakönyvi felügyelő nyerné el. Hir szerint azonban választás esetén *Korda* Andor földbirtokos is fel szándékozik lépni a magyar-csékei választókerületben.

* **Abnormis időjárás**. Az időjárás nem akar a rendes kerékvágásba zökkenni; annyira változó, abnormis, hogy soha sem tudhatja az ember, hogy egy óra mulva a verőfényes idő után mi következik. Tegnapelőtt a meleg időre következett esőtől egészen lehült a levegő, annyira, hogy éjjel erős dér és fagy volt. A hideg igen sok kárt tett a virágzó gyümölcsfákban ugy a hegyen, mint a kertekben.

* **Kitüntetések**. A hivatalos lapban ma a következő királyi kéziratokat olvassuk:

I. Személyem körüli magyar miniszterem előterjesztése folytán babarczi dr. *Schwartzer* Ottó elmegyógyintézeti igazgató-tulajdonos és a magyar korona országai vörös kereszt-egylete főgondnoka és főmegbizottjának, a közegészségügy terén és különösen a nevezett egylet ügyeinek vezetése körül szerzett érdemei elismeréseül, a magyar király udvari tanácsosi czimet dijmentesen adományozom.

II. Személyem körüli magyar miniszterem előterjesztése folytán *Lasitz* Pál királyi tanácsos és a központi dij- és illeték-kiszababási hivatal főnökének, valamint törvényes utódainak, nevezettnek hü és buzgó szolgálatai és különösen a pénzügyi szakirodalom terén kifejtett munkássága elismeréseül, a magyar nemességet a »nagymartoni« előnévvel dijmentesen adományozom és egyidejüleg megengedem, hogy vezetéknevüket »László-ra« átváltoztathassák.

Nagymartoni László Pál példáját ajánljuk babarczi dr. Schwartzer Ottó magyar királyi tanácsos ur figyelmébe. Magyar nemes és magyar királyi udvari tanácsos talán választhatna olyan nevet is, melyet nem kell »tz«-vel irni.

* **Városok az állami dotáczióért**. *Debreczen* város törvényhatósága feliratot intézett a képviselőházhoz, melyben a községi pótadó csökkentését kéri. Tetemes százalék az, amit pótadóban fizet és feliratában azt mondja, hogy azért oly magas a törvényhatósági joggal felruházott városokban a pótadó, mert a városok évenként nagy összegeket áldoznak az állam érdekében végzett funkcziókra. Az érdekes felirat többek között a következőket mondja:

Melyik az a magyar város, mely adósságoktól mentes ingatlanokkal dicsekedhetnék, melyik az a boldog, mely községi pótadót nem fizet ? Hiszen maga Debreczen, mely csak hirből ismerte a községi pótadót — az utóbbi években tetemes százalékot fizet e mindenütt gyülölt adónemben. Itt nem elég, hogy akadémikus értekezések tartassanak a városok közgyülésén, a miniszteriumokban, sőt magukban a törvényhozói termekben: itt gyors segitségre van szükség addig is, mig a mostoha sorsban részesitett városok oly sokat emlegetett rendezése a megvalósulás stádiumába lép. Alázatosan esedezünk — végzi feljajdulását Debreczen — a képviselőház előtt, miszerint kérő szózatunkat, mely 25 magyar város életbevágó érdekeinek védelmére hivja fel a magyar törvényhozókat, kegyesen meghallgatni, a bajainkat törvényalkotás által orvosolni méltóztassék.

Ha már a gazdag Debreczen is igy beszél, akkor nekünk *Nagyváradnak* jajveszékelnünk kellene, vagy a torzonborz anyagi viszonyaink fölötti bánatunknak valami eddigelé még nem látott szivtépő módon kellene kifejezést adnunk.

* A **kereskedelmi iskola kirándulása**. A nagyváradi felső kereskedelmi iskola tanulói a tanév még hátralevő részében több kirándulást terveznek Biharvármegye egyes nevezetesebb pontjaira és nagy ipartelepeire. Holnap, vasárnap lesz az első kirándulás Nagyszalontára. Utjuk czélja az Arany-szoba és a Csonka-torony megtekintése. A tanulókat az igazgató és a tanári kar több tagja kiséri. A kirándulókat Nagyszalonta községe fogadja vendégeiül.

* A **jövő évi választók névjegyzéke**. A nagyváradi választók jövő évi névjegyzékét összeállitották városrészenkint s a központi választmány hétfőn fogja felülvizsgálni és aztán közszemlére kiteszik. Előreláthatólag igen sok felszólamlás lesz a névjegyzék ellen, mert bár nem kételkedünk az összeiró küldöttségek buzgalmában és igyekezetében, sajátságosnak tünik fel, hogy a választók névjegyzéke aránylag csekély számmal növekedett. Alig van annyi választó felvéve a névjegyzékbe, ahány ház van Nagyváradon, pedig a legkisebb ház adója is megüti azt a minimumot, amelyet a törvény a választói jogosultságra előir. Mivel pedig az adó be nem fizetése senkit nem foszt meg a választói jogosultságtól, tehát minden háztulajdonos okvetlen választó. Azonkivül Nagyváradon óriási számmal vannak olyan tisztviselők, kereskedők, iparosok, akik nem háztulajdonosok ugyan, de hivataluk, adójuk után választójogosultságuk kétségtelen. Mivel a most összeállitott tiszta alaplajstrom lesz, nagyon kivánatos, hogy minél pontosabb legyen.

* **Tilos a szinház épület látogatása**. Az épülő szinház körül mindenütt ott vannak ugyan a táblák, a melyek szerint idegeneknek tilos a bemenet, hanem ezeknek a tábláknak mondhatni semmi hasznuk nincs. Az utóbbi időben a közönség igen érdeklődik a szinház épitése iránt és igen nagy számban nézik meg annak belsejét, pedig az állványokon járkálás veszélylyel jár, különösen most, a mikor a legfelsőbb álványok már le vannak bontva és folyton folyik a bontás. Ezenkivül meg esett az is, hogy egyes nézők kárt tettek a diszitésben. Ezért a közönséget eltiltották a szinházbani bejárástól s ezentul szigorubban fognak őrködni arra, hogy idegenek a szinház környékére vagy épületébe csak kivételesen, engedélylyel mehessenek.

A rendőrség e tárgyban a következő felhivást intézi a közönséghez:

Nagyvárad város rendőrkapitányi hivatalától.

Felhivás a közönséghez!

Miután tapasztaltatott, hogy a nagyérdemü közönség az épités alatt álló szinház épületen kiirt tilalmi táblákat nem veszi figyelembe s az épületet megtekintés végett folytonosan bejárja, felhivom a város közönségét, hogy az épület látogatásától tartózkodni sziveskedjék, mivel egyrészt avatatlanokra nézve az épületben való járkálás veszélylyel jár, másrészt, mivel épen most oly munkálatok vannak folyamatban, melyeken a közönség akaratlanul is nagy károkat okozhat.

Nagyvárad, 1900. április hó 27-én.

Rimler Károly,
rendőrfőkapitány.

* **A katonatiszti fizetések és a nyugdijteher**. Május elseje nagy nap lesz a közös hadseregben. Ugyanis ekkor kapják meg a katonatisztek és a havidijasok a felemelt fizetéseket először, még pedig visszamenőleg január elsejétől, ami még a hadnagy urak büdzséjében is meglehetős pénzt jelent. Kapcsolatban a fizetésemeléssel a nyugdijazások egész tömege várható. Aminek magyarázata az, hogy aki csak tehette, kivárta a fizetésfelemelést, hogy magasabb nyugdijkvótát kaphasson. A számitás bevált, amennyiben a fizetések felemelése után nyugdijazandó katonatisztek penziója jóval magasabb lesz, mint aminőt a régi fizetések alapján a nyugdijazási kulcs szerint fizetni köteles lett volna az állam. A delegáczió elé terjesztendő katonai költségvetésben ez a faktor értesülésünk szerint nincs figyelembe véve és igy valószinü, hogy az idei, valamint a jövő évi közös költségvetést jelentékeny póthitelek fogják követni.

* **Magyar küldöttség Wlassicsnál**. A magyarországi tanitók országos bizottságának küldöttsége ma délelőtt tisztelgett Wlassics Gyula vallás- és közoktatásügy miniszternél. A küldöttséget Lukács Vendel, a Népnevelők Egyesületének elnöke és Péterffy Sándor, az Eötvös-alap elnöke vezették. A küldöttség nevében Lukáts Vendel intézett beszédet a miniszterhez, a melyben megköszönte az összes jelenlevők nevében az a nagy érdeklődést, a melylyel a miniszter a tanitók házának létrejövésében

fáradozott. Egyuttal megköszönte, hogy a miniszter kieszközölte a királytól, hogy a tanitók házát Ő Felsége nevére nevezhették el. Végül pedig az összes jelenlevők örömét fejezte ki, hogy a minisztert a legjobb egészségben üdvözölhetik, a magyar közmüvelődés élén a a mely neki annyit köszönhet. A miniszter a beszédre igen szivélyesen válaszolt s aztán hosszasan beszélgetett a küldöttség tagjaival.

* **Diszes temetés.** Régen nyilatkozott meg Nagyváradon a közönség részvéte oly impozáns módon, mint tegnap délután néhai özv. *Fröhlich* Pálné temetésén. Jóval a temetés megkezdése előtt ellepte a résztvevő előkelő közönség nemcsak a gyászház udvarát, hanem Uri-utcza alsó részét is. A diszes érczkoporsót és a koszorus kocsit zsufolásig fedték a szebbnél-szebb koszoruk. A gyászszertartást *Dencs* János tb. kanonok végezte, *Kópis* József és *Gáspár* István káplánok segédletével. Az impozáns gyászmenetben százan és százan kisérték a koporsót s 20-ál több kocsiban ültek a gyászoló családtagok és rokonok. A koporsót az olaszi-i plebánia templomig kézen vitték s itt helyezték a 4 fogatu üveges gyászkocsira.

A koszoruk szalagjainak feliratai a következők voltak:

Felejthetetlen jó anyánknak — Szerető gyermekei.

Tisztelete jeléül — Kriszta Sándor és neje.

Felejthetetlen jó nagyanyánknak — Róza és Pista.

Szeretett jó anyánknak — Jani és Erzsi.

Szeretett jó nagymamának — Mariska, Viktus, Palika és Jani.

A legjobb édes anyának — György.

Tisztelete jeléül — Orosz Péter.

Tiszteletük jeléül — Fröhlich János segédei.

A legjobb anya és nagyanyának — Kállay Albert és családja.

Felejthetetlen jó nagynénénknek — Kis Antal és családja.

Utolsó üdvözletül — A Karger-család.

Szeretett jó anyánknak — Pali, Matyi és Pista.

Szeretett rokonuknak — A Höedl-család.

A diszes temetést Germán Károly Kegyelet temetkezési intézete rendezte nagy pontossággal.

* **Magyar találmány.** Az időjárás olyan népszerü tudomány, hogy mindenki ért hozzája, alapjában véve azonban még a komoly meteorologus urak, a kik tudományos készülékek és számitások segélyével iparkodnak az időjárás titkát megfejteni és sokszor bakkot lőnek a jóslataikkal. Az eddigi időmérő készülékeknek az volt a hibája, hogy csak az alsóbb légrétegek változásait mutatta, egy nagyváradi tehetséges ifjunak az érdeme, hogy ezt a hibát felismerte és egy olyan készüléket konstruált, melynek utmutatása szerint az időváltozásokat nagyobb valószinüséggel lehet ellesni s ellenük védekezni. Ifj. *Serényi* Gusztáv, Serényi Gusztáv nyugalmazott rendőrkapitány fia a nevezetes találmány szerzője, ki technikai dolgokhoz való nagy tehetségének már több izben jelét adta s találmányát már a kereskedelmi miniszteriumnak is bemutatta. A tervnek igen nagy jövője van s főleg kereskedők, gazdák és tengerészekre nézve bir nagy fontossággal. Részünkről csak örvendeni tudunk a nagyváradi ifju sikerének, mely mindenesetre reményt nyujt arra, hogy az ambiciózus ifju e szaktudományban még sokra viheti.

* **Riadalom a rendőrségen.** Nagy volt a riadalom tegnap a rendőrségen. Az udvaron kint volt az egyik rendőrszobának az összes butora, amelyeket szorgalmasan tisztogattak, desinficziáltak. A nagy riadalomnak az volt az oka, hogy egy rerdör tifuszban megbetegedett és igy desinficziálva lett az egész szoba.

* **Bimbóhullás.** Handlos József és neje szül. Gara Amália ugy a maguk, valamint gyermekeik János és Rudolf, nemkülönben számos más rokonok nevében is fájdalmas szivvel tudatják felejthetetlen kis fiok, illetve testvér és rokon *Handlos* Imrének folyó hó 27-én d. e. fél hat órakor élte 5-ik havában történt csendes elhunytát. A megboldogult kis halottnak földi maradványai folyó hó 29-én d. e. fél 11 órakor fog Kőfaragó-utcza 868-ik szám alatti háznál a róm. kath. egyház szertartása szerint beszenteltetni s az olaszi-i sirkertben örök nyugalomra tétetni. Nagyvárad, 1900. április hó 27-én. Áldott legyen emléked, aludd örök álmodat csendesen és békében!

* **A magántisztviselők szövetsége.** Első rendes közgyülését e hó 28-án, ma szombaton este hét órakor Budapesten a Royal-szálló I. emeleti termében tartja a Magántisztviselők országos sövetsége és e közgyülésen rendes tagjain kivül szivesen lát tisztviselő egyesületeket és más kereskedelmi egyesületeket vendége gyanánt. A szövetség tudvalevően *az ország összes magántisztviselőit képviseli* és közgyülésén be fog számolni arról, hogy mennyire sikerült eddig a magántisztviselőkben a a szolidaritás érzésének a felkeltése és mik a teendők a jövőre nézve a tisztviselők helyzetének mindennemü megerősitésére. Ehez képest a közgyülés foglalkozik majd azokkal a felterjesztésekkel, amelyeket a szövetség a kereskedelmi kormányhoz fog intézni a magántisztviselők összeségének az érdekében.

* **Kirabolt csizmadia.** Az utóbbi időben elég gyakran érkezik panasz a rendőrségre a katonák ellen. Tegnap is egy *Szücs* Mihály nevü csizmadia tett panaszt, hogy őt tegnap este a Liget-utczán két katona megtámadta és sulyosan megsérelmezte, majd pedig elvették pénzét, valami három forintot. A katonai őrjárat rövid idő mulva elfogott két katonát, akit most vallatnak, de hogy ők voltak-e a tettesek, még nem tudni.

* **Véres mulatság.** Kegyetlen vérengzéssel fejezték be a katymari szerb legények a görög keleti husvéti ünnepet. Az ünnep harmadik napján ugyanis a fiatalság össze jött a községi nagy korcsmában. Bent az ivóban és kint az udvaron járták a kólót: Mrávics Szavéta is ott táncolt a többi között, a mikor egy volt imádója arczul ütötte. A sértett leány bátyja torkon ragadta a merénylőt, s elkezdtek egymással dulakodni. A két erős legény sokáig küzdött egymással s mikor mindkét félnek segitője akadt és csakhamar általános verekedés támadt. A korcsmából hamarosan kikerültek a székek, s mikor ezeket egymás fején jól összetörték, a bicskára került a sor. Borzasztó volt nézni azt a kegyetlen mészárlást, a mit a szerb legények egymásban elkövettek. Nem menekült ép bőrrel senki, sőt még a leányok is bele avatkoztak, kiket csak nagy nehezen és összetépett hajjal és ruházattal lehetett eltávolitani a verekedés szinteréről. Nemsokára érkezett meg a csendőrség is, mely a községi rendőrség segitségével szétoszlatta a verekedőket, kik közül nyolczat sulyosan sérülve ugy kellett elszállitani a korcsmából.

* **Robbanás egy raktárban.** *Stein* Lipót füszerkereskedőnek a Gyömrei-ut 41. sz. a. levő raktára tegnap este a lángok martalékául esett. Neuman Ármin kereskedőségéd okozta a bajt, ki terpentin átöntésével foglalatoskodott a pinczeraktárban. Munkaközben olyan közel talált menni a gyertyával a veszedelmes anyaghoz, hogy az felrobbant s a következő pillanatban az egész raktár lángokban állott. Neuman rögtön kifutott az égő helyiségből s segitségért kiáltozott. A házbeliek értesitették a veszedelemről a tüzoltókat, a kik aztán elejét vették a nagyobb veszedelemnek. A raktár a benne felhalmozott áruval együtt teljesen elpusztult. Hogy mennyi a kár, megállapitani eddig nem lehetett. Neuman is szerencsétlenül járt, mert arczát a tüz elég jelentékenyen megperzselte.

* **Eltépett százasbankó.** Nagy a szomorusága Watein Adolf öntőmesternek. Egy ropogós százasbankója volt, a melyet gondosan őrzött egy levélboritékban. Az értékes levélboritékot hetek óta hordozta kabátja belső zsebében. A napokban valami értéktelen irományok kerültek az angyalos bankó mellé. Watein tegnap este nagy takaritást végzett kabátja zsebében s a többi értéktelen papirokkal együtt a nagy bankót tartalmazó boritékot is darabokra tépte. Későn vette észre a bajt és sietett a drága papirost a szemétből előkeriteni. De óh fájdalom valaki megelőzte már, az összetépett százasnak nyoma veszett. Sietett hát baját elpanaszolni a rendőrségnél, a mely meginditotta a nyomozást. A darabokra tépett nagy bankó foszlányai a Lehel-utcza 77. számu vasöntő műhelyből párologtak el.

Délafrikai háboru.

London, április 27. A Reuter-ügynökség jelenti Pretóriából: A felrobbant arzenál nem Pretóriában, hanem Johannesburgban volt és pedig az ut tulsó végén, a hol a Begbie-féle gyár van.

London, április 27. Roberts tábornok jelenti Bloemfonteinből tegnapi kelettel: Hamdon tábornok tegnap Israelsportnál egy kombinált megkerülő mozdulattal, a melyet Rudley és Smith-Dorrien tábornokok kitünően hajtottak végre, kivette az ellenséget erős hadállásából. Ridley és Smith-Dorrien tábornokok ma előnyomultak Tabanehu felé. Veszteségünk jelentéktelen.

Dewettsdorp, április 27. (Reuter.) Polecarew tábornok elkoboztatott a környéken minden szarvasmarhát és lovat és elfogatta azokat a farmereket, a kik a hüségesküt megszegték.

Warrenton, április 27. (Reuter.) A klipdami búrok, a kikhez 800 prieskai lázadó csatlakozott, elkoboztak 200 zsák lisztet, a mely nem rég viszsatért szökevényekké volt akik közül négyet elfogtak.

Szent-Ilona, április 27. (Reuter.) Tegnap reggel ujabb búr fogolycsapat érkezett ide. A kórházban ez idő szerint 20 foglyot ápolnak. A betegek közül kilencznek kanyarója van. Hétfőn két fogoly halt meg, az egyik tüdőgyuladásban, a másik tifuszban. Mind a kettőt kedden katonai pompával temették el.

Igazságszolgáltatás.

A törvénytelen gyermek.

— Saját tudósitónktól. —

Budapest, ápr. 27.

Ma egy bünbe taszitott, gyilkos anya szomoru történetét tárgyalja a budapesti esküdtszék. A vádlott ezuttal egy elcsábitott fiatal leány, a ki törvénytelen gyermekét eltartani nem tudta, a csábitója pedig a faképnél hagyta. A boldogtalan teremtést ezuttal *Ábrahám* Eugéniának hivják s masamódleány volt Kassán, a honnan a fővárosba jött. A csábitója, a kit persze csak »tanu«-ként idéztek meg a tárgyalásra Róth Gyula kereskedő és jelenleg saját üzlete van *Nagyváradon*.

Abrahám Eugénia és Róth egy kassai divatáru üzletben ismerkedett meg, ahol mindketten szolgálatban állottak. A fiatal ember házasságot igért »imádottjának« s igy a tapasztalatlan, akkor még 18 éves gyermeklányt mindenre rá tudta venni. A leány elbukott s a mult év nyarán egy csecsemőnek adott életet. Ahogy megszülte gyermekét, elhagyta a fővárost. Losonczra ment és ott dajkaságba adta a kicsikét. Ebben az időben Róth is Nagyváradra költözött s noha jobb módba jutott, — mert üzletet nyitott ottan — szakitott a szerencsétlenné tett leánynyal.

Ábrahám Eugénia helyzete kétségbeejtő lett. Gyermekéért fizetni nem tudott s a mikor irt volt kedvesének, ez azt felelte:

— Én még egy ingecskét sem küldök annak a porontynak!

S a mi még jobban elkeseritette a boldogtalan anyát, az volt, hogy a csábító, kiért mindenét föláldozta, utolsó levelében »Wohlgeborenes Fräulein« megszólitással illette.

Ebből látla a boldogtalan, hogy mindennek vége. A gyermekét kivette a dajkaságból a Budapestre jött. Este felé érkezett meg s ölében a kis poronttyal egyenesen kiment a Városligetbe. Ott sétált jó hosszan a városligeti tó körül s a mikor látta, hogy senki sincs a közelben, bedobta gyermekét a vizbe.

A büne kitudódott Ábrahám Eugéniának s elfogták. Töredelmesen megvallott mindent s a vizsgálat során tett valomásából érdekesknek tartjuk ezt a részt közölni:

— Husz éves vagyok és Parabutyon születtem. Itt laknak szegénysorsu szüleim máig is. Hat éve vagyok távol hazulról és 1898-ban Kassán ismerkedtem meg Róth Gyulával, a ki a szerencsétlenségbe döntött. Egy üzletben voltunk s ő házassággal hitegetett. Biztam a szavában, de ime keservesen csalódtam.

A vádlottnő elmondta aztán, hogy mily nyomorban töltött harmadfél hónapot Losonczon, majd igy folytatta:

— Már itt szabadulni akartam bünös szerelmem gyümölcsétől, mert még a tartásdijat sem tudtam fizetni. Egy estén kitettem a gyermeket. Losoncz járatlan utczáján, remélve, hogy majd valaki fölveszi a kis siró jószágot. De nem jött arra senki s a hogy ott sirt, megszántam és visszavettem magamhoz. Aztán állást kaptam egy budapesti üzletben. Husz forint előleggel a zsebemben jöttem a fővárosba s még aznap elkövettem a borzasztó tettet.

A szerencsétlen e szavakkal fejezte be élete szomoru történetének elbeszélését:

— Bünös vagyok, megérdemlem a büntetést, — nem félek tőle!

A gyermeket holtan fogták ki a tóból s ezért gyilkosság büntette czimén indult meg a vizsgálat, az elején Róth Gyula ellen is, de utóbb vele szemben megszüntették az eljárást. Igy aztán csupán Ábrahám Eugéniát helyezték vád alá. A mára kitüzött esküdtszéki tárgyalást, mely zsufolásig tele teremben vette kezdetét, *Zsitvay* Leó, a büntető törvényszék elnöke vezeti. Szavazók: ***Lenk*** Gyula királyi tábla biró, *Sántha* Elemér törvényszéki biró, jegyző dr. *Krenedics* Gyula.

A vádat dr. ***Sélley*** Barna királyi ügyész képviselte.

Védőül a bíróság hivatalból dr. *Weisz* Ödön ügyvédet rendelte ki.

Az elnök legelőbb az általános kérdésekre hallgatta ki a vádlottnőt. *Ábrahám* Eugénia, a ki mellett egy börtönőr van, német nyelven beszél. Csinos, szép leány, de kissé megviselte a börtön levegője. Formás idomait szegényes ruhafedi, a fején szürke selyemkendő van. Mindösszecsak 21 éves még, izraelita vallásu és büntetlen az előélete.

Erre az esküdtszék megalakitása következett Dr. Sélley királyi ügyész minden izraelita vallásu esküdtbirót visszavetett.

Az esküdtszék tagjai lettek:

Gáll István, Weber József, Szentes Aurél, Hartl László, Berinkey Gyula, Virovanovics József, Krazsov József, Rutterschmidt Károly, Csatanyi Károly, Nedeczky Tibor, Böck János, Szana Tamás rendes — és ifju Nagy Károly, dr. Laudau Imre póttagok. Miután az esküdtbirák letették az esküt, kezdetét vette a bizonyitás és pedig a vádlottnő kihallgatásával.

Elnök: Bünösnek érzi magát?

Vádlottnő (dr. Huszár Kálmán tolmácsa mellett): Igen, bünös vagyok.

— Hol ismerkedett meg Rothtal?

— Kassán.

— Mit csinált ott ön?

— Egy divatáru üzletben voltam alkalmazva.

— Meddig volt Róthtal egészen benső viszonyban?

— Két hónapig.

— Hitegette önt Róth valamivel?

— Házasságot igért.

— Aztán segitette önt?

— Eleinte havi husz forinttal.

— És a mikor ő már Nagyváradon volt?

— Még onnan is irt, de figyelmeztetett, hogy neki ne is tegyek említést a gyermekről.

— Mikor született gyermeke?

— Tavaly márcziusban.

— Honnan szerezte be a gyermeknek szükséges dolgokat.

— Abból a havi 20 frtból, a mit Róth megelőzőleg nekem küldött volt, minden hónapban félretettem 3 frtot s ebből fedeztem.

— Hát mit is irt Róth Nagyváradról?

— Hogy a gyerekkel nem törődik, — elég a mit addig küldött, a mig áldott állapotban voltam.

— A fővárosból mikor ment Losonczra?

— Márczius 25-én.

— Tudták ott, hogy gyermeke van?

— Nem. Üzletben voltam Losonczon is s a tulajdonos házában laktam. A család előtt titkolódznom kellett.

— És mit tett a gyerekkel?

— A hogy megérkeztem, fogadóba szálltam s mindjárt odahivtam egy asszonyt, a kihez dajkaságba adtam.

— De már a vasutról jövet, nemde, szabadulni akart gyermekétől?

— Igen, a pályaház és a város közt letettem a mezőn, mert azt hittem, majd fölveszi valaki. A kis gyerek sirt, de senkise hallotta s én megszánva, visszavettem és bementem a városba. Még aznap dajkaságba adtam.

— Meddig volt Losonczon állása?

— Két hónapig. A gazdám csak a szezonon át tartott.

— Elvesztvén az állást, mit tett?

— Junius 2-án a fővárosba jöttem gyermekemmel együtt.

— Gondoskodott arról, hogy a gyermeknek valami tápláléka legyen az uton.

— Egy üveg tejet hoztam magammal.

— Irt valakinek Budapestre, hogy jön s magával hozza a gyermekét.

— Egy hónappal előbb irtam Rottensteinnénak, a kinél előbb laktam. A napot nem közöltem vele s igy nem is várt a vonatnál

— Mikor érkezett meg?

— Este 8 órakor.

— De nem ment Rottensteinnéhoz?

— Nem.

— Hát már elhatározta volt, hogy elpusztitja gyermekét?

— A vonatban elgondolkoztam szomoru sorsomon. A szüleimhez fordulni nem mertem, munkát tudtam, hogy nem igen kapok és Róth sem akart tudni felőlem. Ebben a kétségbeejtő helyzetben, ott a vonnton elhatároztam, hogy elemésztem a gyermekemet.

És mint akarta ezt tenni?

— Előbb a Dunára gondoltam, de aztán, a mint este 8 óra tájban megjöttem a keleti pályaudvarba, kimentem a Városligetbe, mert eszembe jutott az ottani tó.

— Mit csinált a ligetben?

— Vagy 3 óra hosszat sétáltam ott szörnyü lelkiállapotban. Ugy éjjeli 11 óra tájban aztán a tóhoz mentem és bedobtam azt a kis ártatlant . . .

Szárazon, minden különösebb megindultság nélkül teszi e vallomását a vádlottnő, mint az olyan ember, a ki leszámolt már mindennel s irgalomra sem számit. A további kérdésekre elmondja még, hogy nem egészen 3 forintja volt csak, a mikor Budapestre megjött. A Városligetbe gyalog ment a vonattól.

Elnök: Senkivel sem beszélt a városligetben?

— Nem, senkivel.

— Csillagos volt akkor éjjel az ég?

— Bizony én azt nem néztem.

— Meztelenül dobta a gyermeket bele a tóba?

— A pólyából kivettem, de az ingecskéjét rajta hagytam.

Az elnök ezután a tanukat hallgatta ki, köztük *Róth* Gyula nagyváradi kereskedőt a vádlottnő elcsábitóját. A törvényszék az esküdtszék itélete alapján ***Ábrahám Eugéniát 3 évi fegyházra itélte.***

A nagyváradi kir. tábla elintézett ügyei.

Előadó: *Balogh Samu.*

362 Lázár Mitru s társa — gondatl. okozott testi sértés, — helyben hagyva.

363 Knecht Nándor — gondatl. okozott testi sértés, — helyben hagyva.

364 Lechniczky Lajos — hatóság elleni erőszak, — részben megváltoztatva.

400 Ifj. Horgos Avrám — szándékos emberölés, — megváltoztatva.

405 Dragos Tógyer — testi sértés, — helyben hagyva.

447 Kelner József — testi sértés, — megváltoztatva.

1414 Páska Floare s t. — hatóság elleni erőszak, — helyben hagyva.

1489 Borsos Sándor — lopás, — hat. idő kitüzés.

1500 Balogh Margit — lopás, — hat. idő kitüzés.

1502 Weisz Berta — lopás, — helyben hagyva.

Előadó: *Poynár Dénes.*

63 Szathmári Mária — lopás, — helyben hagyva.

75 Marik János s t. — közsend elleni kihágás, — helyben hagyva.

82 Mészáros János — lopás, — részben megváltoztatva.

83 Lázár Mihály — rágalmazás, — megváltoztatva.

135 Gergán Miklós, Anna — tulajdon elleni kihágás, — megváltoztatva.

168 Párdi János — sikkasztás, — részben feloldva, részben helyben hagyva.

226 Bak László — sikkasztás, — részben megváltoztatva.

253 Reingruber Ferencz — rágalmazás, — helyben hagyva.

278 Radocsányi Katalin — lopás, — feloldva.

Előadó: *Czvek Kálmán.*

3465 Özv. Szika Jánosné — Bienstok Lipót és társa.

3571 Czapós Juon — Czapós Gavrillané és társa.

3466 Mundrics Rozália — Fehér T.

3626 Mahter Gusztáv — Rothman Jakab.

3627 Dr. Vári Szabó Béla — Tar György.

3650 Szilágyi Antal — Szilágyi Imre.

3652 Magdu Döme — Morár Floare.

3676 Miska Tódor és neje — Butár Geraszin és társa.

3710 Szászrégeni takarékpénztár — Bibászky György.

3713 Nagyváradi takarékpénztár — Dr. Salávy Gézáné.

Előadó: *Lehóczky Lajos.*

2865 Opris János — Szarka Tógyer, — helyben hagyva.

2953 Jakab Virág s társa — Faturcsán Józsa és társa, — részben feloldva, részben helyben hagyva.

2991 Mlegyin Tógyer — Jova Miklósné és társa, — helyben hagyva.

REGÉNY-CSARNOK.

EL MATARIFE.

Francziából forditota: **V. A.**

23

Igyekeztünk elfogni az ellenség éleimiszereit és biztositni a mienket. Könnyü csapataink közül mindkettő bejárta a határt és ez nem is volt szükségtelen dolog.

Az én csapatom, mely Fontarabia és Irun közé volt beosztva, őrködött a Bidassoa folyása fölött és egy kis erősséget tartott szemmel melyet még a Christinók uraltak a franczia fedezete alatt a behobiai hid fejénél. Azzal töltöttük el az időt, hogy elsülyesztettük a bárkákat, melyek a folyón lefelé usztak az ő részükre; mások a mi részünkre jöttek s ezek nagyobb számmal voltak. Néhány hét alatt bele

fáradtam ebbe a vámos mesterségbe. Éppen értesültünk Eruani győzelmeiről, melyet don Sebatian királyfi által vitt véghez. Felkerestem Sturitzát és kértem, hogy küldjön visza a hadsereghez, mert unom a semmitevést. Azt felelte, hogy a hadcsapat minden tisztje oly kérelemmel jött hozzá, de ő majd talál számomra foglalkozást. Csakugyan, néhány nappal későbbmagához hitt és mondá:

— Sorroudo, szükségem van rád. Néhány nap óta a csempészek nem hoznak salétromot: nemsokára elfogy a töltényünk. A kerület tábornoka viszakövetelte mára szövetet is Bayonue-ból, melyet a gazember kereskedők nem szállitanak. Tehát a csempész főnökök tevékenységét fel kell kelteni ujra és azon is örülnék, ha ösmerném a francziák arczát és állását. Minthogy te lobourdi vagy, azt gondoltam, hogy rád bizom ezt a küldetést, a mely nem nagyon veszélyes, mert te ügyes vagy te küldeni fogsz néhány várba.

Az utazási kedv egész nyugodtan fogadtatta el velem rögtön ezt a rám nézve kissé nehéz vállalatot és Vere felé mentem, hogy néhány előkészületet tegyek, szerencsére találtam egy franczia kémet, melyet 2 nappal az előtt fogtak el, egy sare-i házalót, kit én igen jól ismertem. Elvettem ruháit, utlevelét és öszvérét. Az állatot jól megraktam cseresznyével, mely Irunben előbb érik, mint Franciaországban (május első napjaiban voltunk) és sürgönyeimet elrejtettem a nyereg belsejébe. Azután utnak indultam Saint-Jean de Luz felé a Licarlan dombon keresztül, Biriatou alatt, mely mindig látogatott s ennélfogva kevésbbé gyanus ut volt.

Egy vámőr és néhány katona megállitott. Megmutattam az étlevelet és a helyzet tisztázása könnyebb volt, mert meleg volt és én kináltam áruimat. Tul haladva a határon semmi okom sem volt veszélytől tartani és egesz nyugodtan mentem Saint Jean de Luz-re a vásárra eladogatni a cseresznyémet, hova meg is érkeztem regelre.

Több odavaló barátom volt ott én örültem, hogy előadhatom nekik főnököm panaszait. Megigérték, hogy közlik azokat a Bayonue-i szállitókkal, kiket kétség kivül a károlypárti hadsereg tétlensége hangolt le. Azok az emberek buzgóságukat és szolgálataikat mindig a mi szerencsés sikereinkhez mérték.

Megkisérlettem azután, hogy megvizsgáljam a csapatokat, melyek megtöltötték a várost, remélve, hogy senki sem ismer rám, álruhában és megbarnulva a három évi tobori életben. Bementem egy a kastély előtti kávéházba és elvegyültem néhány katona közé, hogy fecsegjek velük; azok nem igen teketóriáztak és én megtudtam mindazt tőlük, a mit akartam. Szerencsétlenségre volt valaki a kávéházban a ki felismerti Soha sem tudtam bizonyosan, hogy ki; mindig egy negrora* gyanakodtam, ki Behobiából Saint Jean de Luz-ra menekült. Bárhogy is volt, mikor kiléptem, elfogott két csendőr, kik engem maguk közé tettek és daczára méltatlankodásomnak fölszólitottak, hogy kövessem őket. Itt nem lett volna a hely az ellenálásra kedvező; tehát én is beláttam, hogy a legjobb közönyt szinlelni. Egyenesen a kerület rendőrbiztosához vezettek.

Két óra hosszáig valami iroda felében maradtam, őrizve egy csendőrtől, mig a biztos meg nem érkezett. Mikor belépett, behitt szobájába, hogy kikérdezzen és a csendőr az ajtónál maradt. Volt időm elmélkedni azon, hogy mit feleljek és azt hiszem, hogy jól tartottam magam a kihallgatásnál; de a biztos néhány kérdés után mondá: — Ön franczia és károlypárti tiszt; Joly ur a Pyrenek politikai rendőrségének feje volt, oly hivatal, melyet kizárólag arra az időre alapitottak; szüntelenül látogatta a baszk határokat. Csak az Isten tudja mennyire megátkozták.

A biztos szavai nem jósoltak jót; de észrevettem, hogy a szoba ablaka nyitva van, csinos nagyon magasan és, hogy a vidék felé nyilik, alatta pedig egy kis sövénnyel keritett kert van. Épen fontolgattam magamban, hogy kivetem magam az ablakon, mikor egy a szomszéd utczában haladó kocsi nagy robogással a ház elé érkezett. Majdnem ugyanazon pillanatban kinyitotta a csendőr a kabinet ajtaját és Joly urat jelentette.

Egy kis pápaszemes embert láttam belépni, ki igen hasonlitott valami vén rókához. A biztos elébe sietett nagy hajlongásokkal és lekötelező mosolylyal. Felhasználtam az időt s egy ugrással kint termettem a kertben. Leugrani az első emeletről és keresztül vetni magát négy-öt lábnyi magas sövényen, játék, a hegyi lakónak, mint nekem. Mielőtt még a két fogdmeg észrevette volna futásomat, futottam lábaim legnagyobb gyorsaságával. Előttem volt a Rhune és arra az oldalra fordultam, de egy tó partjára jutottam, vagyis a Nivellehez, melyet megárasztott a tenger árja. Bele vetni magam a folyóba és uszni talán a legjobb mód lett volna átjutni a tulsó oldalra. Felfelé mentem a folyó partján, mindig szaladva s néhány pillanat alatt egy erdőben voltam valamely domb lejtőjén. Megálltam, hogy kipihenjem magam és hogy visszatekintsek. Senki sem követett; kétségkivül még keresték a nyomomat.

Az éj közeledett és siettetni kellett lépteimet, hogy biztonságba tegyem magam. Ugy tetszett nekem, mintha követve a folyó futását Ascainbe vagy Sare-ba érkezném, de nem ismertem az ösvényt, mert akkor még nem volt más ut, mint a Nivelle bal partján.

Az erdőbe vetettem magam, selbesen haladván és mindjobban eltávolodván a folyótól. Körülbelül egy óráig mentem; az éj koromsötét lett és nem tudtam többé tájékozni magam. Mégis kiértem az erdőből s keresztül haladva egy réten bizonyos távolságra egy ház ablakát láttam csillogni. Közedledtem és mint minden baszk utas nem haboztam, hogy kopogtassak a kapun és szállást kérjek.

Egy szolgáló nyitotta ki a kaput. Jó labourdi dialectusban mondtam neki, hogy Ainhoa-ba akarok menni s kérek menedékhelyet erre az éjszakára. Azt felelte, hogy értesiti urnőjét. Bevezetett egy földszintes szobába. Pillanattal később ismét megjelent és mondá: — Az ur elutazott, de a etchecanderea mindjárt jön. — Letette a kis lámpáját az asztalra és egyedül hagyott.

A szoba falán képet pillantottam meg, melyek a császár harczait ábrázolták és Napoleon egy arczképét, midőn az ajtó megnyilt. Egy kis feketébe öltözött nő lépett be, gondolva, hogy a ház urnője, közeledtem hozzá, tiszteletteljes hangon mondván: Agur, auderea. Ugyanazon pillanatban láttam elhalványodni, szivéhez kapott és egy butordarabba támaszkodott, hogy el ne essék.

Egy lépést tettem felé, de rögtön megáltam és összerezzentem. Egy pillanatig szó nélkül néztünk egymásra.

— Ah, Paula kisasszony, mormogtam remegve ki gondolta volna?

— Manuel! Tehát igazán ön az! kiáltá örömmel s a pir ismét visszatért arczába. Hogyan került ide? Mért nem értesitett, honnan jön?

Annyira meg voltam lepve és annyira megzavarodtam ezen találkozástól, hogy nem gondoltam hazugságra és néhány szóval elbeszéltem a küldetést, a mit rám ruháztak és a kalandot, mely menekülni kényszeritett és hogy a véletlen vezetett Errecalde házába.

(Folyt. köv.)

* A Baszkok az 1822-iki alkotmányosokat negroknak, hiviák, az a név meg örökösödött a baszk földön.

TAVIRATOK.

A lefokozott főhadnagy.

Szeged, április 27. (Saj. tud. táv.) A szegedi hadbiróság egy katonai brutálitás ügyében hozott ma itéletet, melynek rettentő részletei annak idején az egész ország közvéleményét fölháboritották. A mult évben történt ugyanis, hogy *Zombor* egyik előkelő kávéházában összeszólalkoztak *Hetesy* főhadnagy és *Kanyó* megyei alszámvevő. Az összeszólalkozás hevében Hetesy főhadnagy kardot rántott és levágta Kanyó alszámvevő fülét és orrát. Az alszámvevő a tükörbe nézve meglátta, hogy arcza örökre tönkre van téve s minden emberi formájából ki van véve s ezért elkeseredésében *agyonlőtte magát.*

A szegedi hadbiróság Hetesy főhadnagy ellen meginditotta a vizsgálatot, melynek adatai alapján ma hozta meg Hetesy fölött az itéletet. A hadbiróság Hetesy főhadnagyot *lefokozásra* és *három havi börtönre itélte.*

Nagy tüzvész.

Ottava, április 27. Tegnap itt isznyu tüzvész támadt, a mely több fürészmalmot, faraktárt, a villamossági müveket és a Kanadapacilici vasut raktárait pusztitotta el. A tüz, a melyet még nem sikerült eloltani, a dühöngő nyugati szélben egy egész városrészt fenyeget. A kormány segitséget kért Montrealból, Torontóból és Brockvilleből. A parlament keddig elnapolta üléseit. A házakban villamos áram hiányában teljes sötétség van. A tüz oltásához milicziát rendeltek ki. A kárt eddig négy millió dollárra becsülik.

London, április 27. A Times-nak jelenti Ottavából tegnapi kelettel: A tüzvész Hullában, Ottava egyik külvárosában ütött ki ma délelőtt 11 órakor és elpusztitotta a középületeket és sok üzletet. Azután az Ottava folyón át a városba is átcsapott a tüz és ott oly gyorsan terjedt, hogy este 6 óráig 2000 család vált hajléktalanná. Hir szerint néhány ember is odaveszett. Ezt azonban a tüz nagy kiterjedése miatt egyelőre még nem lehet megállapitani.

Az ev ref. konvent befejezése.

Budapest, április 27. (Saj. tud. táv.) Az ev. ref. konvent ma befejezte tanácskozásait. A mai napon még megválasztották a különféle bizottságokat egyhangulag és a jegyzőkönyveket hitelesitették. Végül felolvasták ama föliratot, melyet az erdélyi püspöki czim kérdésében *Wlassics* Gyula kultuszminiszterhez intéztek. Ez a felirat készült pedig az e tárgyban hozott hozott következő tegnapi határozat értelmében:

Tekintettel arra, hogy a nagyméltóságu m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter ur 1185/1899. számu rendelete azon föltevésre ad alkalmat, hogy az erdélyi római katholikus püspökre nézve az »erdélyi püspök« czim kizárólagos használata a hatóságokra kötelező és hogy az által az erdélyi római katholikus püspök a többi egyházak püspökeinél egyetemesebb kiválóbb oly közjogi állással ruháztatnék föl, a miből kifolyólag a törvények által a felekezetek közt megalkotott jogegyenlőség csorbát szenvedne, fölkérendő volna a nagyméltóságu vallás- és közoktatásügyi miniszter ur az iránt, hogy *megfelelő módon ezen félreértést elenyésztetni és aggodalmainkat eloszlatni méltóztassék.*

A polnai vérvád.

Bécs, április 27. A Fremdenblattnak táviratozzák Prágából: A semmitőszék megsemmisitette a Hilsner-féle ügyben hozott itéletet és uj eljárást rendelt el más kerületi biróságnál.

Törökország és az Egyesült-Államok.

London, április 27. A Reuter-ügynökség jelenti Washingtonból tegnapi kelettel: Az Egyesült-Államok konstantinápolyi ügyvivője e

hó 24-én jegyzéket adott át a portának, a melyben kormányának utasitása értelmében erélyesen sürgeti a követelt kártérités megfizetését. A jegyzék nem ultimátum, hanem ellenkezőleg, a külügyminiszteriumnak arra az elhatározására vall, hogy a kérdés elintézésére meg akar kisérelni minden békés eszközt, a mely a helyzetnek megfelel.

KÖZGAZDASAG.

Lótartó gazdák figyelmébe. A folyó hó 20 és 21-én tartott lóosztályozásról visszatartott lovak tulajdonosait felhivom, hogy lovaikat folyó hó 29-én vasárnap reggeli 8 órakor a lóvásártérre pótlólag annál is inkább elővezessék, mivel különben a törvény rendelkezéséhez képest a büntető eljárást leszek kénytelen ellenük foganatba venni. Nagyvárad, 1900. évi április hó 25-én. *Darvassy* Lajos, tanácsnok.

Reich Jenő és Társa

Tőzsde jelentése.

— A »Tiszántúl« eredeti távirata. —

Határidők.

Budapest, április 27.

Buza októberre	8.06
Buza áprilisra	7.78
Uj tengeri	5.48
Rozs okt.	6.98
Zab okt.	5.36
Káposzta, repcze, aug.	—.—

Értéktőzsde.

Budapest, április 27.

Az irányzat csendes.

Osztrák hitel	736.60
Magyar hitel	742.25
Államvasut	645.75
Rimamurányi	624.—
Magyar jelzálog	464.—
Salgótarjáni	—.—
Wagon-kölcsön	—.—

Hivatalos árfolyamok

a budapesti áru- és értéktőzsdén 1900. április 27-én.

Magyar aranyjáradék 4%	97.50
Magyar koronajáradék	92.75
Magyar vasuti kölcsön aranyban 4½%	101.—
Magyarvasuti kölcsön ezüstben 2½%	99.75
Magyar keletivasuti államkötvény 1876-ból	99.50
Magyar földtehermentesitési kötvény 4%	92.78
Italmérési jog megváltási kötvény	98.10
Horváth-szlavón földtehermentési kötvény	99.—
Magyar nyeremény-sorsjegy-kölcsön	164.50
Tiszaszabályozás és szegedi sorsjegyek kölcsön	139.50
Osztrák járadék papirban	98.50
Osztrák járadék ezüstben	98.30
Osztrák járadék aranyban	98.25
Osztrák korona járadék	98.25
Osztrák államsorsjegyek	136.—
Osztrák magyar bankrészvény	17.55
Magyar hitelbankrészvény	741.—
Osztrák hitelintézet részvény	736.60
Párisi vista	96.45
20 frankos arany (Napoleond'or)	19.27
Németbirodalmi márka	118.80
London vista	242.90
20 márkás arany	23.65

Nagyváradi hetivásár.

Vásári árjegyzék a nagyváradi piaczon 1899. ápr. hó 24-ik napján tartott vásárban eladott termesztmények és élelmiszereknek.

Tiszta buza: 14.60—13.90. Kétszeres buza 11.30—10.70. Rozs 11.10—10.60. Arpa 10.40—10.—. Zab 10.—.—9.80. Tengeri: 10.70.—10.20. Borsó 30.—. Lencse 34.—. Bab 12.80. Köleskása 24.—. Burgonya 4.—. 100 kiló lángliszt 27. —. zsemlyeliszt 25.—. fehérkenyér liszt 24.—, barnakenyér liszt 21.—. széna fuvarral 4.20, szalma 1.— Szalonna 100.—, 6 kiló zsup-szalma —14, 150 dkg alom-szalma —08. 1 köbm. bükkfa 6.40, tölgyfa 6.—, cserfa 6.60, 100 kiló marhahus —.96, öntött gyertya —.90, Lámpaolaj —.84. 1 liter ó-bor 1.—. Uj-bor —.80. Pálinka —.64, Szilva-pálinka 1.80. Szesz 1.90. 1 mm. kősó 21.50, nyers fagyu —.46. olvaszt. fagyu 64.—, szappan 48.—, mosott birka gyapju —.—.—, magyar gyapju —.—.—. Egy hektoliter ó-bor 64.—, uj bor 43.50, mész 2.40, kemény faszén 3.40, puha faszén 3.—, kendermag 20.—. köles —.— repcze —.—, dió 54.—, mogyoró —.—, aszalt szilva 50.—. Egy kilogramm savanyu káposzta 20, szalonna 1.12, sertéshus 1.—4, juh-hus 68, veres hagyma 16, fog-hagyma 48, bors 2.—, paprika 2.40, barnakenyér 20. Egy liter kőolaj 44, mm. bükköny —.—, 1 mm. luczernamag —.—, 1 mm. lóhere —.—, 1 mm. burgondi —.—.

Marha ártáblázat 1899. április hó 24-ről. Egy pár első rendü jármas ökör 620—680, egy pár másodrendü jármas ökör 490—590, egy pár harmadrendü jármas ökör 250—480, 1 drb fejős tehén 100—240. 1 drb vágó ökör 250 kgr. 150—210. 1 drb vágó tehén 150 kgr. 116—168. 1 drb. veres borju 14—30, 1 drb. fél éves borju 34—45, 1 drb egy éves borju 46—69, két éves borju 68—146. 1 drb hizott sertés 88—140, 1 pár fél éves 28—36, 1 pár egy éves sertés, 36—64, 1 pár két éves sertés 64—120. 1 drb igás ló 140—260, 1 pár ökörbőr 34—42, 1 pár tehénbőr 24—32. 1 pár bojubőr 10—16, 1 pár lóbőr 10—20.

Forgalmi kimutatás 1899. évi április hó 24-ről. Tiszta buza körülbelül 370 hltr, kétszeres buza 120 hltr, rozs 200 hltr, árpa 120 hkl. zab 220 hltr, tengeri 330 hltr, burgonya 680 hltr. Lábas jószágok: Hizott sertés mintegy 90 drb, félhizott 150, sovány 160, süldő 240, malacz 380, hizott marha 7, jármas ökör 240 fejős tehén 200, borju 190, bivaly 3, juh és kecske 470, ló 200.

A szerkesztésért felelős:

Dr. VUCSKICS GYULA.

FÉLIX-FÜRDŐ

(Nagyvárad mellett.)

Kényelmes közlekedés, **vasuton Nagyváradtól** félóra, **kocsin** háromnegyed órai távolban. **Május** és **augusztus hónapokban** naponta **10, Vasárnap** és **ünnepnapokon 14 vonat közlekedik** Nagyváraddal. Az uj vasuti állomás közvetlenül a fürdő-telep mellett van.

Az európai hirü 49° C. meleg **természetes hévviz** javalva van: **az izületek és izmok csúzos bántalmainál, idült s különösen savós izületi loboknál, csonttörések és ficzamok után visszamaradt vastagodásoknál, köszvénynél és annak különböző alakjainál, idegbajoknál, mely rheumatikus alapon keletkeztek (ischiásnál); különböző bőrbajoknál, végre a női ivarszervek bizonyos bajainál, különösen a méh mögötti és közötti izzadmányoknál; belsőleg: heveny és idült gyomorbántalmaknál, májbajok és vesekövek eseteiben.**

Állandó fürdőorvos: Dr. KAZAY KÁLMÁN.

A külömböző igények szerint berendezett nagyszámu szobák **napi ára 80 kr. 3 frt között** váltakozik, **gyógyterem (Coursalon) hirlapokkal, zongora és tekeasztallal. Terászok szép kilátással. Éttermek, sétahelyek** a fürdő telepén és mellette elterülő őserdőben. **Az erdőben jó tekepálya van.**

Hat **tükörfürdő, család-** és **kádfürdőkön** kivül **mórfürdők** is vannak rendszeresitve.

A régi Félix meder egészen ujonnan lett átalakitva, kényelmes vetkező és pihenő helyekkel s mint **eddig** ezen **rendkivüli gyógyhatásu** a **régi forás** felett **épült fürdő,** meghagyva az **ősrégi szokást, közös fürdésre** használtatik.

Hamza zenekara játszik. Nagyváraddal telephon összeköttetés. Prospektust kivánatra küld bérmentve

a Fürdőkezelőség.

Nyomatott a Szent-László-nyomdában Nagyváradon.